

TAŞRAYI AKLAMAK: ARDAHAN'DA KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİ ARTIRAN ETMENLER

 Burak ŞAHİN*

ÖZET

Kentsel yaşam kalitesi, bireylerin bir kentte yaşarken hissettikleri memnuniyet ve tatmin düzeyini ifade eden çok boyutlu bir kavramdır. Ardahan ili, Türkiye'nin 81 ili arasında gelişmişlik düzeyi açısından son sıralarında yer almaktadır. Büyük şehirlerden uzak olması, ulaşımın sınırlı ve zaman zaman zorlayıcı olması, bu bölgenin taşra olarak algılanmasında etkili olmuştur. Bu çalışmada, Ardahan'da kentsel yaşam kalitesini artıran bazı etmenler üzerine odaklanılmıştır. Nitel araştırmaya dayanan çalışmada veriler betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. 25 katılımcıyla derinlemesine mülakatlar yapılmış ve elde edilen veriler 8 kategoride değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, gelişmişlik indekslerinin en alt sıralarında yer alan Ardahan'ın kentsel yaşam kalitesini artıran faktörleri tespit etmek ve bu faktörlerin bölge halkının günlük yaşamına etkilerini değerlendirmektir. Analiz yapılırken literatürde yer alan bazı kentsel yaşam kalitesi göstergeleri dikkate alınmıştır. Ardahan'ın taşra özellikleri taşımasına karşın kentsel yaşam kalitesini artıran birtakım özelliklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yaşam kalitesi, kentsel yaşam kalitesi, taşra, kent, Ardahan

Vindicating The Province: Factors Increasing The Quality of Urban Life in Ardahan

ABSTRACT

Urban quality of life is a multidimensional concept that expresses the level of satisfaction and contentment that individuals feel while living in a city. Ardahan province is ranked last among the 81 cities of Türkiye in terms of level of development. Being far from major cities and having limited and sometimes challenging transportation have been effective in the perception of this region as a provincial area. In the study based on qualitative research, data were evaluated through descriptive analysis. This study focuses on some factors that increase the quality of urban life in Ardahan. In-depth interviews were conducted with 25 participants and the data obtained were evaluated in 8 categories. The aim of the study is to identify the factors that increase the quality of urban life in Ardahan, which is at the bottom of the development indexes, and to evaluate the effects of these factors on the daily lives of the local people. During the analysis, some urban life quality indicators in the literature were taken into consideration. It was concluded that Ardahan, despite having provincial characteristics, has some features that increase the quality of urban life.

Key Words: quality of life, urban quality of life, province, city, Ardahan

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Ardahan / TÜRKİYE, buraksahin@ardahan.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Şahin, B. (2025). Taşrayı aklamak: Ardahan'da kentsel yaşam kalitesini artıran etmenler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(49), 803-823.
<https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1620201>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 15 Ocak / January 2025

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 17 Şubat / February 2025

Giriş

Kentsel yaşam kalitesi, bireyin yaşamından duyduğu tatmin ve memnuniyet seviyesini belirleyen öznel göstergeler ile bu algıyı şekillendiren nesnel koşulların bir bileşimi olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, bireyin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel çevresinden elde ettiği faydaların bir yansımasıdır. Kentsel yaşam kalitesine yönelik yapılan çalışmalar, çoğunlukla ekonomik canlılık, sağlık, eğitim, sürdürülebilir çevre, güvenlik ve sosyal örgütlenme gibi unsurlara odaklanmaktadır. Ancak bu unsurlar, araştırmanın yapıldığı yerin özelliklerine bağlı olarak farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Metropollerde öncelikli ihtiyaçlar ve sorunlar farklılık gösterirken, taşra olarak nitelendirilen küçük şehirlerde bireylerin gündelik yaşamlarına etki eden faktörler daha özgün bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı, Ardahan gibi bir taşra şehrinde kentsel yaşam kalitesini artıran unsurları incelemek ve bu unsurların bölge halkının yaşamına nasıl yansıdığını anlamaktır.

Ardahan, Türkiye’nin en kuzeydoğusunda yer alan, sakin ve kırsal özellikleriyle dikkat çeken bir şehir olarak, kentsel yaşam kalitesi kavramına ilişkin farklı bir perspektif sunmaktadır. Çoğu zaman, küçük şehirler gelişmişlik düzeyi ve imkânlar açısından dezavantajlı olarak tanımlanırken, bu çalışmanın önemi, Ardahan gibi şehirlerdeki olumlu ve özgün faktörleri ortaya çıkarmaktır. Araştırma, bu tür şehirlerin yalnızca eksiklikleri üzerinden değerlendirilmesini sorgulamakta ve taşranın benzersiz yönlerine dikkat çekmektedir. Örneğin, metropollerde karmaşa, trafik ve yüksek suç oranları yaşam kalitesini olumsuz etkilerken, Ardahan’da sakinlik, güvenlik ve bireyler arası güçlü bağlar gibi unsurlar, kentsel yaşam kalitesine olumlu katkılar sağlayabilmektedir.

Literatürde, kentsel yaşam kalitesine ilişkin araştırmaların çoğunlukla nicel yöntemlere dayanarak ölçüm odaklı yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışma, bireylerin gündelik yaşam deneyimlerini anlamaya yönelik nitel bir yöntem benimsemiştir. Çalışma, bireylerin Ardahan’daki kentsel yaşam koşullarını kendi bakış açılarıyla aktarmalarını ve bu deneyimlerin kentsel yaşam kalitesine nasıl yansıdığını anlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, fenomenolojik bir yaklaşım tercih edilmiştir ve kentsel yaşam kalitesi ölçütleri betimsel bir kategori olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem, bireylerin duygu, düşünce ve algılarına odaklanarak, bölgenin sosyal ve kültürel yapısını daha derinlemesine anlamayı mümkün kılmaktadır.

Bu çalışma, Ardahan’daki yaşamın birtakım avantajlarını ele alarak, taşra şehirlerine dair algıları genişletmeyi ve kentsel yaşam kalitesi konusundaki literatüre yeni bir perspektif kazandırmayı amaçlamaktadır. Ardahan ilinin en zayıf yönlerinden biri, beşeri yapısı ve sosyal durumudur. Türkiye genelinde nüfusun büyük bir bölümü kentlerde yaşarken, Ardahan’da nüfusun yaklaşık %60’ı kırsal bölgelerde yaşamaktadır. İl genelinde düşük nüfus yoğunluğu, ekonomik ve ticari hayatın durgunluğu, işsizlik oranının yüksek olması ve istihdam alanlarının sınırlı olması gibi çeşitli sorunlar mevcuttur. Ayrıca, sosyal olanakların yetersizliği, ilde sinema, tiyatro ve alışveriş merkezi gibi sosyal donatıların inşasını engellemekte ve özel hastane ile özel okulların açılmasına yönelik teşviki azaltmaktadır (Kurtbaş & Timur, 2021). 2017 tarihli illerin ve bölgelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasına göre Ardahan 81 il içinde 67. sıradadır. Ardahan’ın içinde bulunduğu Kars, Iğdır ve Ağrı’yı da kapsayan TRA2 bölgesi 26 bölge içinde 24. sıradadır. SEGE raporundaki sıralamalar belirlenirken demografi, şehirleşme, erişilebilirlik, ulaşım, eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri gibi değişkenler dikkate alınmaktadır (Acar vd., 2019). Bu bağlamda, Ardahan’da yaşam koşullarının zorluğu, Ardahan’da yaşamayı dezavantajlı hâle getirebilmektedir. Bu çalışmada, Ardahan’da yaşamının bazı avantajlarına yoğunlaşılmıştır. Ancak, Ardahan’ın Türkiye’nin en soğuk illeri

arasında yer alması, “iklim, doğa ve çevre” temasının avantajları ve dezavantajlarıyla birlikte ele alınmasına sevk etmiştir.

Ardahan’da yaşam kalitesini ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Çeşitli kuruluşlardan çıkan raporlar (ör. Tutar vd., 2013) ve Ardahan Değerlemeleri isimli kitap serisinde yer alan bazı kitap bölümleri (ör. Kurtbaş & Timur, 2021; Zorlu, 2022) Ardahan’daki yaşam koşullarını irdelemektedir. Ancak Ardahan’daki kentsel yaşam kalitesini artıran etmenleri nitel bağlamda ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile hem Ardahan’da yaşam kalitesini artıran etmenlere yoğunlaşmak hem de genellikle nicel bir yöntemle dayanan kentsel yaşam kalitesine nitel bir perspektiften bakmak hedeflenmiştir.

1. Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi kavramı, dinamik bir yapıya sahip olması, sürekli gelişim içinde bulunması ve çok yönlü özellikler barındırması nedeniyle tanımlanması zor bir kavramdır. Genel olarak bireysel “iyi oluş” durumunu ifade eden yaşam kalitesi, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve kültürel faktörler tarafından şekillenmektedir (Akyol, 1993). Yaşam kalitesi, bireyin yaşamından duyduğu tatmin ve memnuniyet seviyesini tanımlayan öznel göstergeler ile bireyin öznel algısını şekillendiren nesnel göstergelerden oluşmaktadır. Nesnel değerlendirme sistemi, bireyin eğitim düzeyi, sağlık durumu, istihdam ve gelir düzeyi gibi ölçülebilir yaşam koşullarını ifade ederken; öznel değerlendirme sistemi bireyin bu nesnel göstergelere yönelik memnuniyet düzeyini belirleyen algı boyutunu ifade etmektedir (Bıçkı, 2015).

Bireylerin, zorunlu çaba ve eylemlerinin dışında, kendi tercihlerine göre değerlendirebildikleri boş zaman faaliyetlerinin dinlenme, eğlenme ve kendini geliştirme olmak üzere üç temel işlevi bulunmaktadır. Bu faaliyetler, bireyin yaşam kalitesini artıran ve geliştiren en önemli unsurlardan biridir. Aynı zamanda, bireyin kendini keşfetmesine, yenilemesine ve yeteneklerini sergilemesine olanak tanımaktadır (Boylu & Paçacıoğlu, 2016). Zamanla meydana gelen toplumsal ve sosyal değişimlerin yanı sıra, ele alındığı disiplinin değerlendirme sistemine bağlı olarak, yaşam kalitesi yaşamın çeşitli boyutları üzerinden değerlendirilmektedir. Bu nedenle ekonomik, sağlık, çevre, kent, eğitim ve psikoloji gibi farklı çalışma alanlarında yaşam kalitesi, farklı perspektiflerden ele alınmaktadır. Kent planlama disiplininde ise yaşam kalitesi, çevre ve kent kalitesinin etkileşimine odaklanarak daha özel bir kavram olan kentsel yaşam kalitesine dönüşmektedir (Ekici & Zengin Çelik, 2022: 21).

2. Kentsel Yaşam Kalitesi

Kentsel yaşam kalitesi, kent nüfusunun hızla artması ve kentlerin sürdürülebilirliği sorunun ortaya çıkmasıyla birlikte önemini artırmıştır (Karakurt Tosun, 2013: 220). Araştırma birimi, bulunduğu mekâna bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte, kentsel yaşam kalitesi araştırmalarında öne çıkan temel göstergeler; ekonomik canlılık, mekân hissi, kültürel etkinlikler, kaliteli konut stoku, sağlık, spor, eğitim, alışveriş ve çocuk bakımı gibi hizmetlere kolay erişim, toplumsal örgütlenme, sürdürülebilir bir çevre oluşturma gerekliliği ve güvenlidir. Bu unsurlar, kentsel yaşam kalitesinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Salihoğlu & Türkoğlu, 2019: 205).

Geray’a göre (1998: 327-328), kentsel yaşam kalitesi, dar ve geniş anlamda farklı şekillerde ele alınabilir. Dar anlamda, kentsel yaşam kalitesi, toplumsal, ekonomik ve mekânsal (uzamsal) unsurlar açısından, kentlerde sunulan altyapı, iletişim, ulaşım, konut gibi olanakların belirlenen standartların üzerinde olmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede, kentin fiziksel ve somut unsurlarının kaliteli ve standartların üzerinde olması, kentsel yaşam kalitesinin iyi bir seviyede olduğunu göstermektedir. Geniş anlamda, kentsel yaşam kalitesi, toplumsal, kültürel ve siyasal unsurları ve süreçleri de kapsayan daha geniş bir bakış açısını içermektedir. Bu

bağlamda, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında kentte sunulan olanak ve fırsatların bireyler arasında eşit, dengeli ve ihtiyaçlara uygun bir şekilde dağıtılması büyük önem taşımaktadır. Bireylerin eğitim, sanat, kültür ve siyasal süreçlere etkin bir şekilde katılabilmesi, toplumsal gereksinimlerinin çağdaş standartlara uygun düzeyde karşılanması ve kent yönetimine katılım imkânlarının sağlanması temel unsurlar arasında yer almaktadır. Ayrıca bireylerin kent yönetimini denetleme ve kentin gelişimiyle ilgili kararlarda söz sahibi olabilme olanaklarına sahip olması da öneme sahiptir. Bununla birlikte, kentsel altyapı ve hizmetlerden eşit şekilde yararlanma, gelir ve refahın adil dağılımı, iş bulma ve yeterli gelir elde etme gibi olanaklar, kentsel yaşam kalitesini belirleyen diğer faktörlerdir. Kent sakinlerinin sorunların çözümünde örgütlenebilmesi, bilgiye erişim sağlayabilmesi ve yatay-dikey sosyal hareketliliğin desteklenmesi de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Veenhoven’a göre kentsel yaşam kalitesinde “dış kalite”, çevresel unsurların kalitesini ifade ederken, “iç kalite” bireyin öznel kalite düzeyini tanımlamaktadır. Çevrenin yaşanabilirliği, iyi yaşam koşullarını (temiz, sosyal ve güvenli bir çevre, eşitlik ve özgürlük gibi) ifade ederken, bireyin yaşayabilirliği; fiziksel ve psikolojik sağlık durumu ile yeteneklerini kapsayarak, bireyin yaşam sırasında karşılaşılabileceği sorunlarla başa çıkabilme kapasitesini ifade etmektedir. Yaşamın faydası, bireyin iyi bir yaşam sürdürebilmesi için sadece kendi ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda başkalarına ve çevresine yönelik faydalı olma gerekliliğini (örneğin, iyi bir arkadaş ya da ahlaklı bir birey olma) vurgulamaktadır. Yaşam takdiri ise bireyin yaşamını değerlendirme yöntemlerini içermekte olup, öznel refah, yaşam doyumu ve mutluluk gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir (Veenhoven, 2000).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesinde objektif ve öznel yaklaşımlar farklı yöntem ve odak noktaları ile ele alınabilmektedir. Objektif yaklaşım, farklı mekânsal ölçeklerde toplanan ikincil verilere dayanmaktadır ve genellikle bu verilerin analiz edilip raporlanması ile sınırlıdır. Kullanılan veriler arasında idari kayıtlar ve nüfus sayımı verileri gibi bilgiler yer almaktadır. Sosyal göstergeler araştırmalarında sıkça başvurulmuş bu yaklaşım, ölçülebilir ve somut göstergelere odaklanmaktadır. Öznel yaklaşım, bireylerin yaşam kalitesine dair değerlendirmelerini anlamak için tasarlanmış, bireysel ölçekte birincil veri toplama yöntemlerini içermektedir. Anket gibi yöntemlerle insanların davranışları incelenmektedir ve kentsel çevre ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki analiz edilmektedir (Morkoç Karakaya & Aktürk, 2020).

Mercer Human Resource Consulting, kentsel yaşam kalitesi üzerine yaptığı araştırmalarda New York’u referans noktası olarak dünyanın 218 kentinde yaşam kalitesini analiz etmiştir. Bu analizlerde, 39 gösterge, on temel kategori altında incelenmiştir. Politik ve sosyal ortam, politik istikrar, suç oranı ve yasal düzenlemeler gibi unsurları kapsamaktadır. Ekonomi kategorisinde ortalama alım gücü, döviz bozdurma düzenlemeleri ve banka hizmetleri değerlendirilmektedir. Sosyokültürel çevre sansür uygulamaları ve özgürlük kısıtlamalarını içerirken, sağlık kategorisi sağlık hizmetleri, salgın hastalıklar, atık kontrolü ve çevre temizliği gibi göstergeleri içermektedir. Diğer kategoriler arasında okullar ve eğitim (eğitim düzeyi ve olanakları), altyapı ve ulaşım hizmetleri (yol, su, elektrik, toplu taşıma) yer almaktadır. Ayrıca, kültürel etkinlikler (sinema, tiyatro, spor gibi sosyal etkinlikler) ve tüketim ürünleri (temel gıda ürünlerinin bulunabilirliği ve satın alınabilirliği) kategorileri incelenmiştir. Konut kategorisi; konut kalitesi ve dekorasyon olanaklarına odaklanırken, doğal çevre ise iklim, doğal afet riski ve doğal güzellikler gibi faktörleri değerlendirmiştir. Bu göstergeler, kentlerin yaşam kalitesini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır (Kütükçüoğlu, 2000: 2).

3. Ardahan

Türkiye’nin Asya ve Kafkaslar’a açılan kapısı konumundaki Ardahan ili, doğusunda Ermenistan, kuzeyinde Gürcistan, batısında Artvin, güneyinde ise Kars ve Erzurum illeri ile

sınır komşusudur. Yüksek rakımı nedeniyle, Doğu Anadolu Bölgesi’nin en soğuk alanlarından biri olarak kabul edilen Ardahan, uzun ve sert kış mevsimlerinin yanı sıra serin yaz iklimine sahiptir (Tutar vd., 2013:4).

İlin coğrafi olarak yüksek plato düzlüklerinde yer alması, iklimini etkilediği gibi coğrafi şekiller ve iklim de ekonomik faaliyetleri etkilemektedir. Tarım, sanayi, ticaret, ulaşım, turizm ve sağlık gibi sektörler yeterli düzeyde gelişim gösterememiştir. Ardahan, coğrafi şartların elverişsizliği ve göç sorunu nedeniyle ülkenin geri kalmış yörelerinden biridir. Geri kalmış olmasının temel nedenleri arasında yüksek sermaye maliyeti, yatırımın geri dönüşü için gereken sürenin uzunluğu, temel altyapı tesislerinin eksikliği, özel ve kamu yatırımlarının yetersizliği, ulaşım problemleri, uygun iklim koşullarının olmayışı, coğrafi şartların ekonomik faaliyetleri sınırlandırması, Ar-Ge hizmetlerinin eksikliği, nitelikli insan kaynağı eksikliği ve göçe meyilli topluluğun fazlalığı yer almaktadır (Zorlu, 2022).

Ardahan, büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği kültürüne sahip olmasıyla öne çıkmaktadır. İki adet sınır kapısı sayesinde ticaret ve kültürel etkileşim potansiyeline sahiptir. İklim ve jeolojik yapısının kış sporlarına elverişli olması, turizm açısından önemli bir fırsat yaratmaktadır. Ayrıca, bölgenin çok kültürlü yapısı ve dışarıdan gelenlere açık, gelişime yatkın halkıyla birlikte, eğitilmiş ve eğitilebilir genç nüfus potansiyeli ile desteklenmektedir. Son yıllarda, sosyal mekânların tesis edilmesi ve üniversitelerin varlığı da Ardahan’ın sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkı sunmaktadır. Ardahan’ın zayıf yönleri arasında geçimlik ve yarı geçimlik üretimin yaygın olması, üretimin ekonomik bir sektör haline gelememesi dikkat çekmektedir. Kalifiye iş gücünün yetersizliği ve turizm altyapısının eksikliği de bölgenin kalkınmasını olumsuz etkileyen faktörlerdir. Coğrafi yapının psikolojik bariyer oluşturmaları ve bölge dışına yaşanan göçler, Ardahan’ın sosyoekonomik gelişimini sınırlamaktadır. Ayrıca, kadınların sosyoekonomik hayatta düşük temsil oranı, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin etkin olmaması, sosyal mekânların ve rekreasyon alanlarının yetersizliği gibi sorunlar bölgenin sosyal yaşamını zorlaştırmaktadır. Çocuklar ve yaşlılar için uygun sosyal mekânların olmaması da önemli bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır (SERKA, 2014).

SEGE-2017 raporuna göre, sosyoekonomik gelişmişlik listesinde Ardahan 81 il içerisinde 67. sıradadır. Altı farklı kademeye ayrılan sıralamada, son kademe olan altıncı kademede yer almaktadır.

Sıra	İl Adı	Kademe
65	Bayburt	5
66	Adıyaman	6
67	Ardahan	6
68	Diyarbakır	6
69	Kars	6

Tablo 1: İllerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması (Acar vd., 2019)

Ardahan’ın merkez ilçesi 973 ilçe arasında 305. Sıradadır. Gelişmişlik sıralamasının 6 kademeye bölündüğü listede 3. kademede yer almaktadır. Ardahan’ın merkez ilçesi, büyükşehir olmayan, il belediyesi statüsünde olan 51 şehrin merkez ilçeleri arasında ise 44. sırada yer almaktadır.

Tüm İlçeler Arasındaki Sırası	Merkez İlçeler Arasındaki Sırası	İlçe Adı
274	41	Bingöl/Merkez
279	42	Kilis/Merkez
284	43	Bayburt/Merkez
305	44	Ardahan/Merkez
313	45	Siirt/Merkez

329	46	Iğdır/Merkez
359	47	Bitlis/Merkez

Tablo 2: İlçelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması (Acar vd., 2022)¹

Türk Dil Kurumu sözlüğünde taşra; “bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi; dışarılık, dışarılık” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2025). Taşra, sadece coğrafi değil, aynı zamanda değer yüklü bir sözcüktür. Genellikle birincil türde ilişkilerin baskın olduğu, bireylerin birbirini tanıdığı, muhafazakâr düşüncenin yaygın olduğu ve bu doğrultuda muhafazakâr bir yaşam tarzının hâkim olduğu bir yer olarak tasvir edilmektedir (Bayraktar & Kaynar, 2023: 560). Taşra yaşamı, gelenekler ve ahlaki normlarla korunmaya çalışılan bir yapıya sahiptir. Hayat sade ve durağandır; sürprizlere, maceralara veya bilinmeyene yer yoktur. Geleceğe dair beklentiler oldukça soluktur ve yarının, geçmişten ya da bugünden farklı olması beklenmez. Zaman algısı ise çizgisel değil, döngüseldir (Ulusoy, 2021). Ardahan, Türkiye’nin kuzeydoğu sınırında, coğrafi olarak izole bir konumda yer almaktadır. Büyük şehirlerden uzak olması, ulaşımın sınırlı ve zaman zaman zorlayıcı olması, bu bölgenin taşra olarak algılanmasında etkili olmuştur. Ardahan, düşük nüfus yoğunluğuna sahip bir ildir. Küçük yerleşim birimleri, kırsal yaşamın ağırlığı ve kentleşmenin sınırlı olması, bölgenin taşra karakteristiğini pekiştirmektedir. Küçük nüfus, sosyal ve ekonomik hareketliliği de sınırlı tutmaktadır. Taşra kavramı, genellikle büyük şehirlerin kültürel çeşitliliği ve dinamizmine kıyasla daha durağan bir sosyal yapıyı ifade etmektedir. Ardahan’da toplumsal ilişkilerin daha geleneksel olduğu, kültürel etkinliklerin sınırlı olduğu bir yapı söz konusudur. İnsanların birbiriyle daha sık ve yakın ilişki kurduğu, “birincil ilişkilerin” hâkim olduğu bir yapı içermektedir. Taşra genellikle altyapı ve hizmetlere erişimin sınırlı olduğu yerler için kullanılan bir tanımdır. Büyük şehirlere göre Ardahan’da eğitim, sağlık ve kültürel hizmetlere erişimde bazı eksiklikler ve farklılıklar yaşanabilmektedir. Tüm bu gerekçeler ortaya konulduğunda Ardahan’ın taşra betimlemesine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

4. Yöntem

Bu araştırma, Ardahan’ın kentsel yaşam kalitesini etkileyen olumlu faktörleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı, bu unsurların Ardahan’daki bireylerin günlük yaşamlarına nasıl yansıdığını ve kentsel yaşam kalitesini nasıl iyileştirdiğini incelemektir. Ardahan gibi küçük şehirler, genellikle düşük yaşam kalitesiyle tanımlanırken, bu çalışmanın önemi, kentsel yaşam kalitesine alternatif bir bakış açısı sunmasıdır. Özellikle taşra şehirlerinin dezavantajlı yönlerinin ötesine geçerek, bu bölgelerdeki olumlu ve özgün faktörleri ortaya koymak, taşra şehirlerine ilişkin algının dönüşmesine katkı sağlayabilir.

Çalışmanın örneklem tekniği ölçüt örneklemedir. Ölçüt örnekleme teori kaynaklı olabilmektedir. Teorik arka plana uygun bir örneklemin seçilmesine sevk etmektedir (Marshall & Rossman, 2014). Ölçüt örnekleme araştırmanın konusu olan herhangi bir durumun ölçüt olarak belirlenmesini sağlayabilmektedir (Baltacı, 2018). Ardahan’ın kentsel yaşam kalitesini anlayabilmek amacıyla, Ardahan’ın merkez ilçesine işi nedeniyle yerleşmiş ve en az 1 yıldır Ardahan’da ikamet eden 25 kamu personeli ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Kamu personellerinin yaşadıkları diğer illerle kıyaslama yapmaları ve değerlendirmelerini buna göre oluşturmaları hedeflenmiştir. Derinlemesine görüşme, sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri arasında sıklıkla kullanılan, katılımcıların deneyimlerini, algılarını, düşüncelerini ve duygularını derinlemesine anlamayı hedefleyen bir veri toplama tekniğidir. Bu yöntem, özellikle karmaşık, çok boyutlu veya hassas konuların araştırılması için uygundur.

¹ Merkez ilçelerin sıralaması, SEGE-2022 raporundaki listeden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmacının, belirli bir konuda katılımcının iç görüşüne ulaşmasını sağlayarak, kişisel ve bağlamsal bilgiler edinmesine olanak tanır (Sert vd., 2023).

Bu çalışmada, betimsel analiz yaklaşımı çerçevesinde öncelikle kavramsal aşamada çalışmanın çerçevesi oluşturulmuş ve elde edilen veriler gözden geçirilerek anlamlı veriler düzenlenmiştir. Bu amaçla, transkripsiyonlar yapılarak veriler düzenlenmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenen temaların ilişkilendirilmesi (Yıldırım & Şimşek, 2011) ve doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmesi (Bilgin, 2006) ile yapılan veri analizidir.

Kentsel yaşam kalitesinde öznel göstergeler, bireyin kendini sorgulamasıyla bağlantılı olup, bireyin yaşadığı kentsel çevreden memnuniyet derecesini, mutluluk veya mutsuzluk durumunu ve kentten beklentilerini belirlemeye yöneliktir. Nesnel göstergeler ise kentin fiziksel, sosyal, mekânsal, kültürel ve ekonomik gibi ölçülebilir bileşenlerini kapsamaktadır. Kentsel yaşam kalitesinin doğru bir şekilde ölçülmesi için bu iki göstergenin etkileşiminin analiz edilmesi gerekmektedir. Örneğin, bir bölgedeki trafik durumu, o bölgede yaşayan bireyler tarafından farklı algılanabilir. Bir bireyin kendi aracıyla seyahat etmesi, diğer bir bireyin toplu taşıma araçlarını tercih etmesi, trafik yoğunluğuna dair algılarında farklılık yaratacaktır. Benzer şekilde, bir bireyin çalışıyor olup olmaması, trafiğe çıkış saatleri ve acele etme gereksinimi gibi unsurlar, trafik yoğunluğuna dair algıyı şekillendirebilir. Bu durum, bireysel özelliklerin (örneğin, demografik yapılar, eğitim seviyesi, sağlık durumu gibi) ve sahip olunan imkânların, bireyin algısını yönlendirmede ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Her bireyin öznel değerlendirmesinin farklı olması, kentsel yaşam kalitesine dair değerlendirmelerin de bireyden bireye değişiklik gösterebileceği anlamına gelmektedir (Ekici & Zengin Çelik, 2022: 31).

Kentsel yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmaların çoğunlukla nicel yöntemlere ve ölçüme dayalı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, bu çalışmada Ardahan'da kentsel yaşam kalitesini artıran etmenler nitel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Çalışma, bireylerin gündelik yaşam deneyimlerini anlamayı hedeflediğinden fenomenolojik bir yaklaşım benimsemektedir. Bu bağlamda, kentsel yaşam kalitesi ölçütleri, betimsel bir kategori olarak analiz sürecinde referans noktası olarak kullanılmaktadır. Taşra kavramı, bir karşılaştırma durumudur. İstanbul, Ankara gibi metropollerle karşılaştırıldığında Ardahan'ın daha az gelişmiş ve daha kırsal bir yapıya sahip olduğu düşünülebilir. Ancak taşra, tamamen olumsuz bir algıyı içermeyebilir; taşra aynı zamanda özgün, sakin ve geleneksel bir yaşam tarzını da barındırabilmektedir. Ardahan'ın taşra olarak tanımlanması, onun hem avantajlarını hem de dezavantajlarını içeren bir sosyolojik durumdur ve bölge halkının yaşam tarzına, çevreyle ilişkilerine ve toplumsal yapısına dair önemli ipuçları verir. Çalışmada, katılımcıların kentsel yaşam kalitesine yönelik değerlendirmelerinin yanı sıra, Ardahan'ın özgünlüklerini açığa çıkartmak hedeflenmiştir.

Kentsel yaşam kalitesini değerlendirmek için literatürde çeşitli göstergeler bulunmaktadır. Bu çalışmada, kentsel yaşam kalitesini belirleyen göstergeler, araştırma verilerinden elde edilen bulgular doğrultusunda ele alınmış ve ilgili literatürdeki kategoriler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, çalışmada Ardahan'daki kentsel yaşam kalitesini artıran göstergeler, araştırma bulgularına dayalı olarak literatürden seçilmiş ve analiz edilmiştir.

Çalışmada Kullanılan Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergesi	Yararlanılan Kaynaklar
Doğa ve Çevre	(Karakurt Tosun, 2013; Santos & Martins, 2007)
Kültürel Çeşitlilik ve Özgünlük	(Ak & Bıçkı, 2016; Özel İhtisas Komisyonu, 2018)
Saygıya Dayalı İletişim	(Karakurt Tosun, 2013)
Arkadaşlık İlişkileri	(Veenhoven, 2000)
Kentsel Katılım	(Geray, 1998; Morkoç Karakaya & Aktürk, 2020; Santos & Martins, 2007)

Karmaşadan Uzaklık ve Sakinlik	(Ak & Bıçkı, 2016; Coşar, 2014)
Güvenlik	(Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 1996; Özel İhtisas Komisyonu, 2018)
İş Tatmini	(Boylu & Paçacıoğlu, 2016)

Tablo 3: Çalışmanın bulgularında yer alan kentsel yaşam kalitesi göstergeleri

Çalışma, Ardahan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu’nun 31/10/2024 tarihli ve 2024-2ÖNP-0120 numaralı onay kararı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri 05.11.2024-15.11.2024 tarihleri arasında toplanmıştır.

5. Bulgular

5.1. Doğa ve Çevre

Katılımcıların çoğunluğu Ardahan’ın doğasını ve havasını yaşam kalitesini artıran bir etmen olarak düşünmektedir.

Çok göreceli. Yüzde seksen için çok yaşanılır bir yer değil. Meteorolojiye tutkum olduğu için ekstrem hava koşullarını seviyorum. Kar yağışını seviyorum (Akademisyen, 32, Erkek).

Yaz ayları yeşillik, iklim koşulları o zaman muazzam. Rahatça uyuyabiliyorsun. Ama kışı çok soğuk, sosyalliği sınırlıyor (Hemşire, 25, Kadın).

Doğası ve havası mükemmel. İnsanın doğayla kopuk ilişkisini tamir ediyor (Sosyal Çalışmacı, 27, Kadın).

Olumlu olarak havası güzel diyebilirim. Çok temiz havası var. Kışları normalde çok hastalanırım. Üç yıldır hastalanmadım diyebilirim (Öğretmen, 28, Kadın).

Ardahan’da çetin kış koşullarının olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ancak bazı katılımcılar iklim değişikliği nedeniyle Türkiye’nin çok az kentinde kar yağdığını, Ardahan’ın bu değişikliklerden etkilenmemesinin onu özel kılacağını belirtmiştir.

Ardahan’da kışın beyaz örtüyle kaplanan doğa, bence insana huzur veriyor. Kar yağışı, inanılmaz bir dinginlik hissettiriyor. Şehir karmaşasından uzakta, mucizeye tanıklık ediyorsun sanki (Sosyolog, 27, Erkek).

Kar yağışını izlemek benim için adeta bir meditasyon. Sadece doğanın sesini duyuyorsunuz. Özellikle manzara kartpostal gibi. Kış, Ardahan’ın ruhunu hissettiğiniz bir mevsim bence. Zaten kış memleketi özelliğini taşıyan birkaç yer kaldı (İdari Personel, 27, Kadın).

Ardahan geniş meralara sahiptir. Bu meralar mayıs ayından itibaren yeşermekte ve Ardahan’a görsel bir şölen kazandırmaktadır. Katılımcılar, hem kent hayatının bazı imkanlarından hem de pastoral hayattan yararlanabildiklerini belirtmişlerdir.

Mayıs ayında meraların yemyeşil bir hâl alması beni her yıl büyülüyor. Sanki doğa yeniden uyanıyor ve etraf adeta bir tabloya dönüşüyor. Meralarda dolaşmak, çiçeklerin kokusunu hissetmek insana huzur veriyor (Mühendis, 26, Kadın).

Meraların bu kadar canlı ve renkli olması bana her seferinde doğanın gücünü hatırlatıyor. Çeşit çeşit kır çiçeği, meralara yayılan hayvanlar. Belki doğuştan itibaren bunu görenler için sıradandır, ama dışarıdan gelen için muazzam gözüküyor. Başka yerde görmeye alışık değiliz. Yani özellikle hep büyükşehirlerde yaşadığınız farkını anlıyorsunuz (Şube Müdürü, 45, Kadın).

Yeşilin böyle bir parlaklığını başka yerde zor görürsünüz. Sanayi olmadığından hava da temiz, güneş direkt yansıyor. Bu manzarayı görmek için uzağa gitmenize gerek yok, kapınızın önü yaz, kış güzel manzara dolu (Psikolog, 28, Erkek).

Ardahan'da kent merkezinde bile yaban hayvanlarına rastlamak mümkündür. Katılımcılar bu durumu bir ayrıcalık olarak görmektedir. Hayvan çeşitliliği nüfusun azlığına, iklim koşullarının hayvanların çoğalmasına olanak sağlamasına ve yerel halkın hayvanlarla barışık olmasına bağlamışlardır.

Diş hastanesinin yukarısındaki apartta kalıyorum. Kahve içerken camdan dışarı baktım, karşıda tilki var. Burada herkes muhakkak tilki görmüştür. Yaban tavşanı, gelincik, yaban domuzu görmek için çok uzağa gitmenize bile gerek yok. Bence bu özel bir durum. Nüfusun az olmasının faydası. İnsan demek, doğanın katledilmesi demek bana göre (Sosyal Hizmet Uzmanı, 27, Kadın).

Bence buradakiler bu hayvanlarla barışık. Yani öyle aman aman kaçak avcılık falan duymadım. Başka yerde olsa asla bu kadar hayvan olmazdı. Bende masalsı duygular yaratıyor. Hayvanat bahçesinde görülebilecek hayvanlar burada özgürce yaşıyor (Akademisyen, 34, Erkek).

Kentsel yaşam kalitesi bileşenlerinin çevresel şartlar kısmında yeşil alanlar ve hava kalitesi de yer almaktadır (Santos & Martins, 2007). Kentlerin, ekonomik gelişme ile yaşam çevresinin sürdürülebilirliğini dengelemesi, bir diğer önemli hedefi oluşturmaktadır. Bu kapsamda, kentler günümüz ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesini koruma sorumluluğuna sahiptir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Zorlu iklim koşullarına karşın, Ardahan'da doğanın dokunulmamış güzellikleri, temiz ve ferah havası, aynı zamanda vahşi yaşamın varlığını sürdürebilmesi, kentte yaşam kalitesini artıran önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

5.2. Kültürel Çeşitlilik ve Özgünlük

Katılımcıların çoğunluğu, farklı görüş ve çıkar gruplarının etkisinde olmadan herkesin eşit şekilde değerlendirildiğine dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, bireylerin taraflı hareket etmemesi ve farklı bakış açılarına hoşgörüyle yaklaşması, toplumsal uyumun güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu durum, Ardahan'daki sosyal dokunun, çok kültürlü yapıyı benimseyerek insanları bir arada tutan bir anlayışla şekillendiğini göstermektedir.

Doğu Anadolu'nun birçok yerine göre daha açık görüşlü ve ılımlı olmaları söz konusu. Hiçbir sorun yaşamadım (Akademisyen, 32, Erkek).

Etnik ve kültürel çeşitliliğin bulunması ve bunların hiçbir sorun olmadan, hoş görüşle yaşaması gibi bir gerçek var (Mühendis, 28, Erkek).

Ardahanlılar vizyonlulardır, eğitimidirler. Çok özdeşlik. Önemli olan ön yargıyı kırabilmektir. Ardahan'da ırkçılık yok. Ayrımcılık yok. Siyasi sorunların olmaması çok rahatlatıcı. Çekişme, çatışma yok.. Dışarıdan gelenlere hürmet var. Çıkar odaklı değildir. İyi ki geldiniz, iyi ki bizi seçtiniz gibi (Öğretmen, 28, Kadın).

Demokrat eğilimliler. Asla etnik ayrımcılık ya da farklı tür dışlama yok. Herkese hoş görülüler (Kadın, 35, İdari Personel).

Ardahan'da belirli bir grubun toplumsal hayatta baskın bir rol üstlenmemesi ve farklı kesimlerin uyum içinde bir arada var olabilmesi, çoğulcu bir yapının bölgedeki sosyal ilişkilerde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu durum, farklı kültürlerin ve yaşam

biçimlerinin eşit düzeyde kabul gördüğü, kimsenin diğerine üstünlük sağlamaya çalışmadığı bir toplumsal düzenin varlığını işaret etmektedir.

Hani denir ya? Türküyle, Kürdüyle, Alevisiyle, Sünnisiyle. Ardahan tam böyle bir yer. Asla bir ayrımcılık ya da kötü söz duymadım. Bunun nedeni insanların demokrat bir düşünceye sahip olması. Bu düşünce de gayet doğal olarak gelişmiş, yani çoğu lise mezunu bile değildir sonuçta (Öğretmen, 33, Erkek).

Burada asla belirli bir grup başta değil. Başka şehirlerde, özellikle taşrada bunu görürsünüz. Bir grup baskındır. Burada asla hissetmedim. O yüzden dışarıdan gelen birisi de yabancılık çekmez (Psikolog, 28, Erkek).

Görüşmelerde Ardahan’da particiliğin bulunmadığı, Ardahan’da yaşayanların tek odaklandıkları şeyin sorunların çözümü olduğu ifade edilmiştir.

İnsanların öncelikli beklentisi, eğitim, sağlık, ulaşım ve ekonomik kalkınma gibi temel alanlarda etkili hizmetlerin sağlanmasıdır. Bu yaklaşım, farklı siyasi görüşlere sahip bireylerin ortak bir zeminde buluşmasını kolaylaştırmakta ve bireysel ya da toplumsal faydayı esas alan bir iş birliği kültürünün gelişmesine katkı sunmaktadır. Ardahan’da odak noktası, siyasi rekabetten ziyade, halkın yaşam kalitesini artırmaya yönelik somut adımlar atmaktır (İdari Personel, 30, Kadın).

Ardahan çoğu şeyden mahrum kalmış bir yer. Burası için önemli olan sadece hizmetlere kavuşmaktır. Kimse particilik ile zaman kaybedemez zaten. İyi hizmet vereceğine inanılan kişi her zaman başı çeker (Mühendis, 25, Erkek).

Burada en çok dikkatimi çeken şey, farklı siyasi görüşlere sahip insanların ortak bir amaç için çalışabilmesi. Herkesin derdi aynı. Ardahan’a daha iyi hizmet gelsin, sorunlar çözülsün. Particilik gibi ayrışmalara girmeden, bu denli ortak bir anlayışın olması gerçekten güzel bir özellik. Seçim zamanları biraz tansiyon yükselebilir, ama onun dışında, sen şu partidensin, bu partidensin demeden bir araya gelirler (Öğretmen, 28, Kadın).

Katılımcılar arasında yer alan bir akademisyen Ardahan’ın çoğulculuğunu dış faktörlerin etkisinde kalmamasına bağlamıştır.

Ardahan iklimsel ve coğrafi nedenlerle doğal bir set oluşturan yer. Tabiri caizse ipini koparan gelmez. İş imkanları da yok. Yani ya memur vardır ya da yerel nüfus. Bu yüzden doğallığını koruyor. Dışarıdan herhangi bir müdahale yok. Ortada elde edilmek istenen bir pasta olmadığından diye düşünüyorum (Akademisyen, 34, Erkek).

5.3. Saygıya Dayalı İletişim

Katılımcıların çoğunluğu, Ardahan’da bireyler arasında saygıya dayalı bir iletişim dilinin bulunduğunu belirtmiştir. Verilerden elde edilen bulguya göre, insanların birbiriyle olan ilişkilerinde nezaket ön planda tutulmakta ve farklı görüşlere saygı gösterilmektedir. Diğer kentlerle karşılaştırıldığında, Ardahan’da sosyal ilişkilerde gerginliğin daha az olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, kentin sakin yapısından ve kültürel çeşitliliğin sağladığı hoşgörü atmosferinden kaynaklanmaktadır. Kentteki bu iletişim tarzı, yeni gelenlerin daha rahat ve huzurlu bir şekilde yaşamalarını sağlamaktadır.

Seviyorum, cana yakın ve misafirperver buluyorum. İyi davranıyorlar. Kırsal kökenli kimseler, o yüzden bazı davranışları bize garip gelebilir. Ama niyetler her zaman iyi (Mühendis, 25, Erkek).

İnsanların sıcak samimiyeti var. Başka şehre gidince özlüyorum (Öğretmen, 20, Kadın).

Dışarıdan gelen insanlara karşı yardımseverler. Saygılılar (Öğretmen, 28, Kadın).

Yardımseverdirler, zorla bir şey içtirirler. Saf Anadolu insanları (Sosyal Hizmet Uzmanı, 27, Kadın).

Ardahan’da yerel halkın memurlara “hocam” şeklinde hitap etmesi, saygıya dayalı iletişimin bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir. Bu hitap şekli, memurların birbirleriyle olan iletişimlerinde de yaygın olarak kullanılmakta ve resmi ya da mesleki ilişkilerin ötesinde, dostane ve nezaket dolu bir atmosfer yaratmaktadır. Katılımcılar, bu tutumun sadece bir hitap biçiminden ibaret olmadığını, aynı zamanda bireyler arası iletişimde karşılıklı değer verme anlayışının bir yansıması olduğunu ifade etmektedir. Ardahan’daki bu kültürel özellik, insanlar arasındaki sosyal bağları güçlendiren önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Herkes hocam diye hitap ediyor ve saygı gösteriyor. Arkadaşlarım da var. Hatta her kuşaktan var diyebilirim. Asla bir güven sorunu olmuyor. Taksitle beyaz eşya aldığımda senet bile yapmamışlardı. Memurlara genel bir hoşgörü var bence (Akademisyen, 35, Kadın).

Doğu Anadolu’nun her yerinde belki bu tutumu görebilirsiniz. Öğretmen, doğuda devletle ilk ve en yakın bağın kurulmasını sağlayan kişidir. O yüzden “hoca”, devletin temsilcisidir. Fakat zamanla tüm memurlara yayılmış. Hatta dışarıdan gelen herkes için kullanılıyor. Babam geldiğinde de hocam diyorlar (Sosyolog, 27, Erkek).

Esnaf tanıyor. Hocam diyorlar. Her memura öyle diyorlar. Pozitif ayrımcılık olarak görüyorum. Adamlar beklerken hocama, ablama sıra verelim diyorlar. Fazladan yardımcı oluyorlar. Fazladan çaba harcıyorlar (Mühendis, 25, Kadın).

Ardahan’da kolluk kuvvetleri ile halk arasında samimi bir iletişim kurulabildiği, bölgedeki sosyal atmosferin huzurlu yapısından kaynaklanmaktadır. Büyük şehirlerde kolluk kuvvetlerinin, yoğun iş stresi ve suç oranlarının yüksekliği nedeniyle daha mesafeli ve resmi bir duruş sergilemesi gerekebilirken, Ardahan’da bu dinamikler farklı bir boyut kazanmaktadır. Katılımcılar, kolluk kuvvetlerinin halka yönelik sıcak ve anlayışlı tutumunu, bölgede karşılıklı güven ve saygının bir yansıması olarak değerlendirmektedir. Bu samimi yaklaşım, toplumsal uyumu pekiştirerek bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine de olanak tanımaktadır.

Burada asker ve polis el üstünde tutulur. Büyük oranda bir güvenlik sorunu olmadığı için onlar da kendilerini rahat hisseder ve vatandaşa aynı biçimde davranır. Örneğin, İstanbul’da polis vatandaş ile asla yüz göz olmamaya çabalar. Ama burada asker de polis de üniformalarıyla her yere rahatlıkla girer ve değer görürler (İnfaz Koruma Memuru, 28, Erkek).

Çamlıçatak tarafından girişte ve Şavşat tarafında jandarma noktası vardır. Şehir içinde ve diğer yerlerde polis durdurur. En ufak bir sert tutumla karşılaşmadım. Böyle profesyonel bir yaklaşımı ülkenin çok az yerinde görebilirsiniz (İdari Personel, 27, Kadın).

Büyükşehirlerdeki gibi polisle karşılaşmanın bir gerginliği yok. Burada herkes herkese yardımcı olmaya çalışıyor. İnsan yoğunluğu az olduğu için herkes daha anlayışlı ve saygılı (Akademisyen, 34, Erkek).

Bir polis memuru da bu yaklaşımı teyit etmiştir.

Araçlarını yanlış yerlere park edenler oluyor. Para cezası var, ama inisiyatif alarak araçlarını kaldırmaları gerektiğini söylüyoruz. Pandemi dönemiyle beraber polisle vatandaş çok yakınlaştı. Zırt pırt arıyoruz ama yine de nazik davranmaya dikkat ediyoruz. Hastaneye götürülmüş öğrencilerin geri ulaştırılmalarını sağlıyoruz. Bunu her yerde yapmazlar polisler (Polis Memuru, 30, Erkek).

Kentsel yaşam kalitesinin artırılması, insan ile mekân arasında güçlü bir bağın kurulmasıyla sağlanabilir. Bu bağlamda, yeni oluşturulan kentsel mekânların bazı temel

özelliklere sahip olması önemlidir. Öncelikle, bu mekânlar insanların birbiriyle etkileşim kurmasına olanak tanımalı ve toplumsal ilişkileri desteklemelidir. Aynı zamanda, bireylerde bağlanma ve aidiyet hissi uyandırmalı, onların kendilerini bu mekânlarla özdeşleştirmelerini sağlayacak bir kimlik sunmalıdır. Ayrıca, bu alanlar estetik, işlevsellik ve duygusal değerler açısından hatırlanabilir olmalı ve özlemle anılabilecek bir deneyim sunmalıdır (Karakurt Tosun, 2013). Katılımcılar Ardahan’dan izin dönemlerinde ya da başka bir sebeple ayrıldıklarında en çok saygıya dayalı tutumu hatırladıklarını söylemişlerdir. Bu tarz bir iletişim biçiminin aidiyet duygusunu beslediği anlaşılmaktadır.

5.4. Arkadaşlık İlişkileri

Ardahan’ın küçük bir şehir olması, bireyler arasında birincil ilişkilerin yoğunlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle memurlar arasında, meslektan doğan ilişkilerin ötesine geçerek arkadaşlık bağlarının kurulabildiği bir ortam oluşmaktadır. Katılımcılar, şehirde sosyal aktivite imkânlarının sınırlı olmasını, bireyleri daha çok birbirlerini evlerinde ağırlamaya teşvik eden bir unsur olarak değerlendirmişlerdir. Bu durum, karşılıklı ev ziyaretlerini artırarak toplumsal dayanışmayı ve sıcak insan ilişkilerini güçlendiren bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır.

Kesinlikle arkadaşlık ilişkisini artırıyor. Sosyalleşebildiğin kişi sayısı az, arkadaşlarınla daha çok bir araya gelebiliyorsun. Samimiyetin artmış oluyor. Çekirdek grup; öğretim üyeleri öğretim gurubumuzdan oluşuyor. Öğretmenler tayinci. Biz ise burada olduğumuzdan bir dayanışma olabiliyor (Akademisyen, 35, Kadın).

Halı saha futbol turnuvaları oluyor. Orada iyice kaynaşıyoruz. Öğretmen evine gidip öğretmenlerle tanışıyoruz. Hem mecazen hem de kelimenin tam anlamıyla yolda kalınca da birbirimize yardım ediyoruz. Yapılacak bir şey olmayınca geriye yardımsever olmak kalıyor. Biraz da can sıkıntısından sanırım (Öğretmen, 33, Erkek).

Samimi ilişki kuruluyor. Biraz da mecburiyetten. Piknik yapıyoruz, gezmeye gidiyor, ev ziyareti yapıyoruz (Sosyal Hizmet Uzmanı, 27, Kadın).

Küçük yer olduğundan arkadaşlık bağlarımız kuvvetli. Birbirimizin hatalarını kapatır, sorunlarını çözmeye çalışırız (Mühendis, 28, Erkek).

Hem iş arkadaşlarımla hem de diğer kamu çalışanlarıyla burada yoldaşlık kurabiliyoruz. Aksi takdirde evli bile olsan yalnızlık hissi doğabiliyor. Aramızda dayanışma duygusu var. Tatile gittiğimizde evimizin anahtarını bile bırakabiliyoruz. Aklımızda hep diğer memurlara işimiz düşebileceği fikri geçmektedir. O yüzden elimizden geldiğince yardımcı oluruz. Bu çıkar duygusundan dolayı değil naif bir duygu diyelim (Polis Memuru, 30, Erkek).

Ardahan’da imkânların kısıtlı olması, özellikle memurlar arasında dayanışma ve dostane ilişkilerin gelişmesini sağlamaktadır. Katılımcılar, bu koşulların bireyleri birbirlerine daha fazla destek olmaya ve sorunlarını birlikte çözmeye yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu ortamda memurlar, hem iş ortamında hem de sosyal hayatta birbirlerine karşı daha yardımsever ve dostane bir tutum sergileyerek dayanışmayı artırmaktadır. Bu durum, şehirdeki insani ilişkilerin samimi ve güçlü bir yapıya kavuşmasını sağlamakta, topluluk ruhunu pekiştirmektedir.

5.5. Kentsel Katılım

Kentsel yaşam kalitesi kavramında en önemli unsur, katılımcılıktır. Yaşam kalitesinin artırılması, bireyci yaklaşımlar yerine, işbirliğine ve katılıma dayalı bir planlama anlayışıyla mümkündür. Kent sakinleri, yaşadıkları kente dair sorunları en iyi bilen ve çözüm önerileri sunabilen kişiler olduklarından, yerel karar alma süreçlerine katılımlarının sağlanması, kentsel

yaşam kalitesinin yükseltilmesinde temel bir rol oynamaktadır. Katılım, aynı zamanda bireylerin yaşadıkları çevrenin farkında olmalarını, çevrelerini iyileştirme ve güzelleştirme konusunda kendilerini sorumlu hissetmelerini sağlar. Daha yüksek bir yaşam kalitesine ulaşabilmek için, kent sakinlerinin, kentle ilgili gündemi takip edebilmesi, planlama süreçlerine dair bilgi sahibi olması, kentsel hak ve imkânlarını benimseyip içselleştirmesi gereklidir. Bu yaklaşımlar, kentsel yaşam kalitesini artırmada katılımcılığın neden vazgeçilmez bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Morkoç Karakaya & Aktürk, 2020).

Ardahan'da kent yaşamında yaşanan zorluklara rağmen, halk ve yöneticiler arasında güçlü bir iletişim olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcılar, yöneticilerin halkla sürekli temas hâlinde olduğunu, sorunları dinlemeye ve çözüm üretmeye açık bir tutum sergilediklerini ifade etmektedir. Ardahan'da yetkililere ulaşmanın herhangi bir engelle karşılaşmadan kolaylıkla gerçekleştiği, bu durumun halk arasında memnuniyet yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca yöneticilerin kendi imkânları çerçevesinde hızlı ve etkili çözümler üretmeye çalışması, kentteki yönetim anlayışını erişilebilir ve halk odaklı bir yapıya kavuşturmaktadır.

Herkesle bire bir sohbetimiz var. Kaymakamla, hatta valiyle bile doğrudan iletişim kurabiliyoruz. Başka bir yerde de bunun kurabileceğini düşünmüyorum. Halk da istediği kişiye ulaşabiliyor. Bu idari amire de alçakgönüllülük kazandırır, halktan soyutlamaz. Bu şehirde bir problemin varsa hızlı çözebilirsin. İyi niyetle gidersen her şey çözülür (Akademisyen, 34, Erkek).

Belediye başkanı olsun, vali olsun, her an görebildiğiniz yerlerde. Kahvehanede, markette, parkta ya da kendi makamında. Size sürekli olarak bir sorunuz olup olmadığını sorarlar. Elbette burasının sakinliği ve samimiyetiyle ilgili bir şey bu. Ankara'yı bırak, orta büyüklükte bir şehirde bile göremezsiniz. Koruma ordusuyla gezerler, hiç de klasik yönetici pozundan çıkmazlar (Öğretmen, 33, Erkek).

Geçenlerde bir köyle ilgili bir ulaşım sıkıntısı yaşanmıştı. Konuyu milletvekiline ilettik ve bir hafta içinde somut bir adım atıldı. Bu kadar çabuk sonuç almak bizi şaşırttı ama aynı zamanda yöneticilerimize olan güvenimizi artırdı (Mühendis, 25, Kadın).

Kentsel yaşam kalitesinin, toplumsal şartlar arasında sivil katılım bulunmaktadır (Santos & Martins, 2007). Kentsel yaşam kalitesi, bireylere kent hakkının tanınması ve bu hakkın karşılanmasıyla doğrudan ilişkilidir. Kentli haklarının adil ve eşit bir şekilde dağıtıldığı bir ortam, yüksek düzeyde bir kentsel yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için temel bir koşuldur. Bu bağlamda, doğal ve yapısal çevrenin sunduğu koşullar ile kentte yaşayan bireylerin bu koşullardan duyduğu memnuniyet düzeyi, kentsel yaşam kalitesinin belirleyici unsurlarını oluşturmaktadır (Ekici & Zengin Çelik, 2022: 30). Kentsel yaşam kalitesi açısından mesele, yalnızca konutların iyi tasarlanması, sağlıklı içme suyunun sağlanması veya çöplerin düzenli olarak toplanması gibi altyapısal konularla sınırlı değildir. Aynı zamanda, kentin işlevlerini ne derece etkin bir şekilde yerine getirdiği, kent sakinlerinin demokratik bir yaklaşımla yönetime ne ölçüde dâhil edildikleri gibi unsurların da dikkate alınması gereklidir. Bu kapsamlı yaklaşım, kentsel yaşam kalitesinin hem fiziksel hem de sosyal boyutlarını bir arada ele alarak daha bütüncül bir değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır (Torunoğlu, 1997: 219).

Ardahan'da halkın yönetime doğrudan erişim sağlayabildiği bir sivil katılım anlayışı bulunmaktadır. Vatandaşlar, ihtiyaç duyduklarında yerel yöneticilerle kolayca iletişim kurabilmekte ve taleplerini iletebilmektedir. Bu durum, şehirde bireylerin kendilerini daha değerli hissetmelerine ve karar alma süreçlerine katılma motivasyonu kazanmalarına olanak tanımaktadır. Özellikle büyük şehirlerde sıkça karşılaşılan bürokratik engellerin Ardahan'da olmaması, kent sakinleri arasında memnuniyet yaratmakta ve toplumsal huzurun artmasına

katkıda bulunmaktadır. Bu doğrudan iletişim ve katılım imkânı, kentsel yaşam kalitesinin yükselmesine önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir.

5.6. Karmaşadan Uzaklık ve Sakinlik

Ardahan, sakinliği ve huzur veren atmosferiyle dikkat çeken bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Şehrin düşük nüfus yoğunluğu ve gürültüden uzak yapısı, burada yaşayanlara daha dingin bir yaşam sağlamaktadır.

Suç, hırsızlık, karışma yok, sakin ve huzurlu. Kendi yaşam alanını oluşturabiliyorsun (Sosyal Çalışmacı, 27, Erkek).

Büyükşehirlerde de yaşadım. Kalabalık şehri sevmediğim için memnunum. Hava çok temiz. Altyapı ve hizmet sorunlarını çözerse daha yaşanır bir yer olur (Öğretmen, 33, Erkek).

Sosyal bir hayat değil de mütevazı ve çalışmaya odaklı bir hayat istiyorsanız gayet ideal. Kendine yetiyorsanız sorun yaşamazsınız (Mühendis, 32, Kadın).

Ardahan, küçük bir şehir olması sayesinde sakin ve erişilebilir bir yaşam sunmaktadır. Şehirdeki pek çok yerin birbirine yürüme mesafesinde olması, günlük yaşamı kolaylaştıran önemli bir özelliktir. İnsanlar marketten okula, resmi dairelerden sağlık kuruluşlarına kadar pek çok yere kısa sürede ulaşabilmektedir. Saatlerce sürebilen trafik sıkışıklığı gibi büyük şehirlerin temel sorunlarından uzak olan Ardahan’da, her şeye hızlıca erişim imkânı sağlanması, burada yaşayanlara hem zamandan hem de enerjiden tasarruf etme fırsatı sunabilmektedir. Bu durum, kentteki yaşamı daha pratik ve konforlu hâle getiren önemli bir avantajdır.

Her şeye, her zaman ulaşabiliyorsun, bu büyük konfor. Ama her yere bu kadar uzakta olması, uçta ve gelişmemiş olması da büyük dezavantaj (Hemşire, 25, Kadın).

Ardahan’daki düzene ve kolaylığa alıştığım. Elime attığım her yere ulaşabiliyorum. Toplumsal bakış açısı rahat. Burası benim için büyük şehrin zorluğundan kaçıyorum. Çoğu şey bana burada kolay geliyor. Burada benden bir tane var ama başka yerde bin tane var (Öğretmen, 29, Kadın).

Devlete olan işler sıcak ilişkilerle yürütülüyor. Sıra beklemiyorsunuz. Her yer türüme mesafesinde. Mesai çıkışı biraz yoğunluk var. Ancak zaten ulaşacağınız yer 15 dakika uzaklıkta olduğundan bir vakit kaybı olmuyor (Mühendis, 26, Kadın).

Memnun olduğum şey sakin olması. Sakin. Kendine zaman ayıramıyorsun. Büyükşehirde çok meşgul olacaksın. Yollarda geçiyor zamanları (Öğretmen, 33, Erkek).

1999 yılında İtalya’da ortaya çıkan Yavaş Kent (Cittaslow) hareketi, dünya genelinde birçok kentin birbirinin kopyası hâline gelmesine ve kimliksiz, sıradan kentlerin ortaya çıkmasına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu hareketin temel amacı, kentlerin yerel ve özgün kimliklerini korumak ve kentsel yaşam kalitesini artırmaktır. Yavaş Kentler hareketi, sürdürülebilir ve yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan hedeflere ulaşmak için bir dizi politikaya odaklanmaktadır. Bu politikalar arasında, hava, su, gürültü ve ışık kirliliğinin kontrol altına alınması ve çevresel sürdürülebilirlik için alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ile geri dönüşüm uygulamalarının teşvik edilmesi öncelikli yer tutar. Ayrıca, şehirlerin yeşil dokusunu artırmaya yönelik olarak yeşil alanların çoğaltılması ve geleneksel mimari ile yerel yaşam tarzlarının korunması da temel hedefler arasındadır. Yavaş Kentler, toplumsal ve ekonomik kalkınmayı desteklemek adına yerel kalkınma politikalarına öncelik vererek, sakin ve kaliteli yaşam alanları yaratmayı amaçlamaktadır. Bu hareketin temel amacı, kentlerin yerel özgünlüklerini koruyarak, kent sakinlerinin yaşam kalitesini iyileştirmektir. Yavaş Kent anlayışı, sürdürülebilirlik ve kimlik odaklı bir kent modeli sunarak, modern kentleşme süreçlerine alternatif bir bakış açısı getirmektedir (Ak & Bıçk, 2016: 615-616). Yavaş şehirde,

sanayi üretiminin hiç olmadığı ya da düşük yoğunlukta olduğu, teknolojinin yalnızca temel gereksinimler için kullanıldığı, doğal ve kültürel kimliğini korumayı başarmış bir yerleşim yeri tasavvur edilebilir. Bu tür bir şehirde, yaşam, yoğun bir koşuşturmadan uzak bir şekilde devam etmektedir. Büyük alışveriş merkezleri yerine, küçük dükkânlar veya mini marketler tercih edilir. Semt pazarlarından doğal ürünler kolaylıkla temin edilerek restoranlarda ya da evlerde tüketilir. Gürültü kirliliği, trafikte kaybedilen zaman nedeniyle oluşan stres ve şehir merkezinde ya da çevresinde görsel rahatsızlık yaratan yapılaşma gibi olumsuzluklar nadiren görülür. Bu özellikler, üretim yerine hızlı tüketimi ve koruma yerine kaynak kullanımını teşvik eden metropol kentlere bir alternatif olarak önerilen yavaş şehirlerin temel karakteristiklerini yansıtmaktadır (Coşar, 2014: 229).

Ardahan, resmi olarak “yavaş şehir” unvanına sahip olmasa da bu konseptin temel özelliklerinden bazılarını barındırmaktadır. Yavaş şehirlerin öne çıkan nitelikleri arasında yer alan sakinlik, karmaşadan uzak bir yaşam tarzı ve doğayla iç içe bir ortam, Ardahan’da da hissedilmektedir. Kentteki düşük nüfus yoğunluğu, trafik sıkışıklığının ve büyük şehirlere özgü stres kaynaklarının bulunmaması, burayı sakin ve huzurlu bir yaşam arayanlar için cazip kılmaktadır. Ayrıca, doğanın korunduğu, toplumsal ilişkilerin güçlü olduğu ve yaşam ritminin daha doğal bir şekilde aktığı bu küçük şehir, yavaş şehirlerin sunduğu huzuru kendi özgün yapısıyla sunmaktadır. Bu benzerlikler, Ardahan’ı modern yaşamın karmaşasından uzak bir alternatif olarak değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

5.7. Güvenlik

Katılımcılara göre, şehirde nüfus yoğunluğunun az olması, topluluklar arasındaki ilişkilerin daha samimi ve şeffaf bir şekilde gelişmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca katılımcılar, herkesin birbirini tanımasının suçu azalttığını, bu durumun da güvenlik hissini artırdığını düşünmektedir.

Herkes Ardahan’ı güvenli bir şehir konumunda tutmak için kar, kış demeden büyük bir çaba harcıyor. Bu konuda herkes çok dikkatli (Akademisyen, 35, Kadın).

Güvenlik problemi olmaması avantaj. Arabamın kapısını kilitlemeyi unutmuşum. Günlerce öyle kaldı. Bir sorun olmadı. Başka yerde olsa affetmezlerdi (Mühendis, 25, Erkek).

Hayvan hırsızlığı gibi sorunlar var. Onu saymazsak çok nadir suç işlendiğini duyarsınız. Unutup kapımı kilitlemeden yatarım genelde. Hiç tedirgin olmadım (İdari Personel, 30, Kadın).

Katılımcılara göre, Ardahan, genel güvenlik seviyesiyle kadınlar için de güvenli bir yaşam alanı sunmaktadır. Ayrıca, toplumsal dayanışmanın güçlü olduğu Ardahan’da kadınların karşılaşabileceği zorluklara duyarlılık gösterilmesinin, şehri kadınlar için daha yaşanılabilir bir yer haline getirmektedir.

Kış şartları ağır olsa da güvenlik açısından temiz bir şehir. Olaysız sorunsuz. Sokaklarda sorun yok. Sıkıntısız. Rahat yürüyebiliyorsun birçok yere göre. Gece dışarı çıkıyorsun. Karışmıyorlar, şahit olmadım. Hiç öyle bir şey denk gelmedim (Akademisyen, 35, Kadın).

Asla eşimin bir yerden bir yere tek başına gitmesinde bir sakınca görmedim. Hava kararsa da bir korku duymam (İnfaz Koruma Memuru, 28, Erkek).

Hiçbir güvenlik sorunu yok. Kadın için çok rahat. Herkes terbiyeli. Zaten herkes de birbirini tanıyor. Bir sorun olsa hemen yardıma koşar herkes (Öğretmen, 29, Erkek).

Bazı katılımcılar, Ardahan’ın mevcut yapısıyla sakin, güvenli ve huzurlu bir yaşam sunduğunu ifade ederken, şehrin büyümesi durumunda bu özelliklerin kaybolabileceğinden

endişe duymaktadır. Güvenlik, özellikle vurgulanan niteliklerden biri olup, şehrin büyümesiyle birlikte artan nüfus ve karmaşıklığın bu huzurlu atmosferi bozabileceği belirtilmektedir.

Gelişmesi olabilir ama ufak törpülemeler ile düzenlenebilir. Burayı şişirmeye, büyütme gerek yok. Zaten her yer çok kalabalık. Doğasını korumak da lazım. Dıştan göçten olacak böylece halkın dengesi bozulabilir. Güvenlik problemi artabilir (Polis Memuru, 30, Erkek).

Bir şehrin büyümesi demek yağmalanması demek bence. Elbette altyapı ve ulaşım konusundaki sorunların hepsi çözülmeli. Ama büyüyen her yer güvenliğini de kaybedebiliyor. Özellikle, her yerden göç alıyorsa. Gerçi Ardahan iklimiyle pek göç edilecek bir yer değil. Ama gelecek ne gösterir bilinmez (Öğretmen, 29, Kadın).

Bir katılımcı, Ardahan’ın güvenli bir şehir olmasının ve insanların birbirlerine saygılı davranmasının işine daha sıkı bağlanmasını sağladığını belirtmiştir. Bu ortamın getirdiği huzur ve güven duygusunun, hem profesyonel yaşamına hem de sosyal ilişkilerine olumlu yansıdığını ifade etmiştir.

Candan ve güvenilir. Devlet memuru olmak güven duygusu veriyor. Sevgiyle karşılaşıldığı için işte daha çok yardım etme duygusu oluşabiliyor. Batıda belki bu özeni sağlayabilirim. Vatandaşın yüksek yararını gözetiyorum (İdari Personel, 35, Kadın).

Sosyal değerler bağlamında öne çıkan yaşanabilirlik kavramı, bireylerin güvenliğinin sağlanması ve sosyal çeşitlilikle uyum içinde yaşamalarının desteklenmesiyle ilişkilidir (Özel İhtisas Komisyonu, 2018). Kent sakinleri; insana yakışır bir yaşam ortamında bulunma, temiz ve güvenli bir çevrede yaşama, sosyal adaletin sağlandığı bir kent düzeninde yer alma, katılımcı yönetim süreçlerine dâhil olma, eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal hizmetlere eşit erişim imkânı elde etme, mahremiyet, güvenlik ve toplumsal huzurun tesis edildiği bir çevrede yaşama gibi haklara sahiptir. Bu ilkeler, bireylerin yaşam kalitesini artırma hedefi doğrultusunda kentsel haklar ve sorumluluklar arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 1996).

Katılımcılara göre, Ardahan, suç oranlarının düşük olduğu, sakin ve güvenli bir yaşam sunan şehirlerden biridir. Bu güvenlik duygusu, yalnızca yerel halk için değil, dışarıdan gelenler için de belirgindir. Kolluk kuvvetlerinin etkin çalışmaları, şehirde düzenin korunmasını ve olası suçların önlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca, şehirdeki küçük nüfus yapısı ve güçlü toplumsal bağlar, suç oranlarının düşük olmasında etkili faktörler arasında yer almaktadır. Güvenli bir çevreye sahip olması, Ardahan’ı hem yerel halkın hem de ziyaretçilerin huzurla dolaşabildiği bir yer hâline getirmektedir. Bu durum, kentin sakinlik ve huzur arayanlar için cazip bir seçenek olmasını da desteklemektedir.

5.8. Çalışma Hayatı

Katılımcılar, karmaşadan uzak ve düzenli bir yaşamın, karşılıklı anlayış ve destek ortamında çalışmayı, işlerine daha verimli bir şekilde odaklanabildiklerini belirtmişlerdir. Yoğunluğun az olması da çalışanların tam bir işbirliği içinde çalışmasını sağlayabilmektedir.

Küçük bir cezaevi çalıştığım yer, suçlu profili düşük. Daha önce Ereğli’deydim ve Ankara ile Adana suçluları vardı. Siyasi de vardı terör de. Öyle ortamlar çok stres verici olur. Burada imkânlar kısıtlı belki, ama stres yok (Psikolog, 28, Erkek).

Evet. Daha az stres demek. İş yoğunluğum başka yerde daha fazla olacaktı. Burada özgürlüğüm var (Akademisyen, 35, Kadın).

Okuma yazma öğretmenliği yapıyorum, mahkûmların öğretmeniyim. Çok memnunum. Burada kendimi çok yararlı hissediyorum. Herkes bana karşı mesafeli ve saygılı. Ders çalışmak

isteyenlere çok yardımcı oluyorum. Onlar için mücadele ediyorum. Hiçbir şey alışılmaz değil. Alışyorsun. Burası çok konforlu iş hayatında (Öğretmen, 29, Kadın).

Ardahan’da kurumlar arasındaki iletişim ve iş birliği, sorunların hızlı ve etkili bir şekilde çözülmesini sağlamaktadır. Katılımcılar, şehirdeki kamu kurumlarının koordineli bir şekilde çalıştığını ve bürokratik engellerin en aza indirildiğini ifade etmektedir.

Çalışma hayatımdan memnunum. Diğer kurumlarla ilişkilerimiz de çok sorunsuz ve anlayışlı geçiyor. Ardahan’da kurumsal iletişim güzel. Aralarında bir bağ var. Sıcak ilişkiler kurulabiliyor. Hiyerarşi saygı çerçevesinde aşıyor. Genelde ilk atamalar. İş stresini azaltan bir etmen. Mahkûm sayısı da az (Sosyolog, 27, Erkek).

Aramızda anlayış ve sıcaklık var. Kurumlar arası diplomasinin zorunlu olduğu bir görevdeyim. Sorunlar çözülüyor. Bazı şeyleri üst mevkilere anlatamazsın ama burada konuşarak çözülebiliyor çoğu şey (Şube Müdürü 45, Kadın).

Günlük yaşamda, çalışma saatleri günün büyük bir kısmını kapsar. Bu nedenle, iş yaşamı, yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. İş yaşamında meydana gelen olumlu ya da olumsuz durumlar, başarı ya da başarısızlıklar ve sosyal katılım ya da dışlanma gibi faktörler, yaşam kalitesini doğrudan etkiler. İş yaşamı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin ele alındığı araştırmalarda, genellikle iş tatmini ile yaşam tatmini arasındaki bağlantıya odaklanıldığı görülmektedir (Boylu & Paçacıoğlu, 2016).

Katılımcılar Ardahan’da çalışma hayatının, karşılıklı yardımlaşma ve iş birliğine dayalı bir yapı sergilediğini belirtmektedir. Küçük bir şehir olmasının getirdiği avantajlardan biri olarak, çalışanlar arasında samimi ve destekleyici ilişkiler kurulabilmektedir. İş yoğunluğunun az olması, bireylerin mesleki tatmin duymasını ve işlerini daha huzurlu bir şekilde yürütmesini sağlamaktadır. Ayrıca, çalışanların birbirlerine karşı anlayışlı ve destekleyici tutumları, iş yerinde olumlu bir atmosfer oluşturmakta ve bu da genel çalışma verimliliğini artırmaktadır.

Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’nin gelişmemiş kentlerinden biri olarak tanımlanan Ardahan’ın kentsel yaşam kalitesine dair olumlu ve özgün yönlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Ardahan, taşıdığı taşra özellikleri ile ilk bakışta yaşam kalitesinin düşük olduğu bir yer olarak algılansa da bu çalışmada elde edilen bulgular, kentin sahip olduğu doğal, sosyal ve kültürel unsurların yaşam kalitesine olumlu katkılar sağladığını göstermiştir.

Araştırma kapsamında 25 kamu personeli ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, katılımcıların kenti diğer illerle kıyaslayarak değerlendirme yapmalarını sağlamıştır. Çalışma, nitel bir yöntem kullanarak elde edilen verileri betimsel analizle incelemiş ve sonuçları sekiz ana kategori altında değerlendirmiştir. Bu kategoriler, Ardahan’ın doğasının, sosyal ilişkilerinin, kültürel yapısının, güvenlik durumunun, sivil katılım anlayışının ve iş yaşamındaki yardımlaşma kültürünün kentsel yaşam kalitesine olan etkilerini kapsamaktadır.

Ardahan, elverişsiz coğrafi koşullar ve göç sorunu nedeniyle ülkenin sosyoekonomik açıdan en az gelişmiş bölgelerinden biridir. Yüksek sermaye maliyeti, yatırımın geri dönüş süresinin uzunluğu, temel altyapı tesislerindeki eksiklikler, özel ve kamu yatırımlarının yetersizliği, ulaşım sorunları, elverişsiz iklim koşulları, coğrafi faktörlerin ekonomik faaliyetleri kısıtlaması, Ar-Ge hizmetlerinin yetersizliği, nitelikli iş gücü eksikliği ve göç eğiliminin yüksek olması Ardahan’ın gelişiminin önündeki engelleri oluşturmaktadır (Zorlu, 2022). İl genelinde düşük nüfus yoğunluğu, ekonomik ve ticari faaliyetlerin durağanlığı, yüksek işsizlik oranı ve sınırlı istihdam olanakları gibi çeşitli sorunlar bulunmaktadır (Kurtbaş & Timur, 2021). Bu olumsuzluklara karşın, çalışmanın bulgularına göre, Ardahan’da kentsel

yaşam koşullarını artıran birtakım etmenler olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu etmenler Ardahan’ı “yavaş/sakin şehir” ölçütlerine yaklaştırmaktadır. Türkiye’de yavaş şehir statüsünde olan yerleşim yerleri merkez ilçe dışındaki ilçelerdir. Bunun temel nedeni nüfus ölçütüdür. Yavaş Kentler Birliği’ne göre, kentlerdeki aşırı bireyselleşmeye karşıt olarak, sakin şehirde sivil dayanışmayla ve bireyler arasındaki karşılıklı yükümlülük duygusuyla karşılaşılmaktadır. Ayrıca kültürel özgünlük de ön plana çıkmaktadır (Karakurt Tosun, 2013). Katılımcılar, Ardahan’ın temiz havası ve bozulmamış doğasının yaşam kalitesine olumlu bir katkı sağladığını vurgulamıştır. Kentin doğal yapısı, özellikle büyük şehirlerin getirdiği çevresel sorunlarla karşılaşan bireyler için önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra, kentteki kültürel çeşitliliğe duyulan saygı ve farklı görüşlere hoşgörülü bir yaklaşım, sosyal hayatın önemli bir özelliği olarak öne çıkmıştır. Katılımcılar, farklı grupların etkisinden uzak, daha eşitlikçi bir toplumsal yapı içinde yaşamaktan memnuniyet duymaktadır. Ardahan’da sosyal ilişkiler, nezaket ve dayanışma temeline dayanmaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre, diğer kentlerde karşılaşılabilecek sosyal gerginliklerin aksine, Ardahan’da insanlar arasındaki ilişkiler daha dostane ve saygılı bir şekilde sürdürülmektedir. Bu durum, memurlar arasında da gözlemlenmiş ve sınırlı imkânların etkisiyle iş birliği ve yardımlaşma kültürü pekişmiştir. Bu bağlamda, memurlar hem iş ortamında hem de sosyal hayatta dayanışmacı bir tutum sergilemekte, bu da bireylerin mesleki tatminini artırmaktadır. Tüm bu değerlendirmeler, Ardahan’ı taşra ile kentsel yaşam kalitesi arasında bir kesişme yaratan sakin şehir organizasyonu ile ilişkilendirmeyi mümkün kılmaktadır. Ancak nüfus ölçütü nedeniyle Türkiye’de merkez ilçeler henüz yavaş şehir olarak kabul edilmemiştir.

Ardahan’da sivil katılım, halkın yöneticilere doğrudan erişimini mümkün kılan bir yapıdadır. Vatandaşlar, yerel yöneticilerle kolaylıkla iletişim kurarak ihtiyaçlarını ve taleplerini iletebilmekte, bu da kentsel yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, kentteki düşük nüfus yoğunluğu ve trafik gibi büyük şehirlerde sıkça karşılaşılan stres kaynaklarının olmaması, Ardahan’ı sakin ve huzurlu bir yaşam alanı olarak öne çıkarmaktadır. Son olarak, kentin düşük suç oranlarına sahip olması ve güvenli bir ortam sunması, hem yerel halk hem de dışarıdan gelen bireyler için önemli bir yaşam kalitesi göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Güvenliğin sağlanmasındaki bu başarı, Ardahan’ı küçük ve huzurlu bir kent olarak tanımlayan genel algıyı desteklemektedir.

Bu araştırma, kentsel yaşam kalitesinin yalnızca metropol alanlarla sınırlı olmadığına ve taşra şehirlerinin de özgün unsurlar aracılığıyla bu kaliteye katkı sağlayabileceğine dair bir perspektif sunmuştur. Ardahan örneği, taşra olarak tanımlanan kentlerin yalnızca dezavantajlarına odaklanmanın ötesine geçerek, bu şehirlerdeki olumlu yönlerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada, çıkar çatışması bulunmamaktadır. Çalışma Ardahan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulunun 31/10/2024 tarihli ve 2024-2ÖNP-0120 numaralı onay kararı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların rızası ile gerçekleşmiş, kişisel bilgilerin gizli tutulacağı taahhüt edilmiş ve katılımcıların onamları alınmıştır.

Kaynakça

Acar, S., Kazancık, L. B., Meydan, M. C., Işık, M. (2019). *İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE) - 2017*. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını.

- Acar, S., Şahin Cinoğlu, D., Karagöz, T., Kaygısız, G., Meydan, M. C., Işık, M. (2022). *İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE) - 2022*. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını.
- Ak, D. & Bıçkı, D. (2016). Yavaş kent (cittaslow) hareketinin kentsel yaşam kalitesi bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 615-632.
- Akyol, A. (1993). Yaşam kalitesi ve yaklaşımlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 9(2), 75-80.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bayraktar, Ö. & Kaynar, M. K. (2023). Taşrada öteki olmak, milliyetçi-muhafazakâr çerçevenin dışında kalanlar: Karaman örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(44), 556-583.
- Bıçkı, D. (2015). *Kent(te) yoksulluk ayrışma ve yaşam kalitesi*. Dora Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi / Teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Boylu, A. A. & Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam kalitesi ve göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 137-150.
- Coşar, Y. (2014). Yavaş şehir olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240.
- Ekici, Y. E. & Zengin Çelik, H. (2022). Yaşam kalitesi yaklaşımlarının çevre, kent ve planlama ekseninde değerlendirilmesi. *Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), 19-37.
- Geray, C. (1998). Kentsel yaşam kalitesi ve belediyeler. *Türk İdare Dergisi*, 70(421), 323-345.
- Karakurt Tosun, E. (2013). Yaşam kalitesi ekseninde şekillenen alternatif bir kentsel yaşam modeli: Yavaş kentleşme hareketi. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 215-237.
- Kurtbaş, İ. & Timur, M. C. (2021). Ardahan ilinin sosyoekonomik yapısı ve durum analizi-İkincil veriler üzerinden analitik-sosyolojik bir analiz. İ. Kurtbaş (Ed.), *Ardahan Değerlemeleri -3 içinde (3-73. ss.)*, Nobel Yayınevi.
- Kütükçüoğlu, T. A. (2000, Kasım 6). Türkiye'de yaşam kalitesi ve internet. <http://inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/yasam.html>
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (1996). *Avrupa kentsel şartı*. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage Publications.
- Morkoç Karakaya, K. & Aktürk, E. (2020). Kentsel yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik analizi: Erzurum örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(110), 109-137.
- Özel İhtisas Komisyonu (2018). On birinci kalkınma planı (2019-2023) - Kentsel yaşam kalitesi. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kentsel-Yasam-Kalitesi-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf>
- Salihoğlu, T. & Türkoğlu, H. (2019). Konut çevresi ve kentsel yaşam kalitesi. *Megaron*, 11(1), 203-217.

- Santos, L. D. & Martins, I. (2007). Monitoring urban quality of life: The Porto experience. *Social Indicators Research*, (80), 411-425.
- SERKA. (2014). TRA2 bölgesi (Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars) 2014-2023 bölge planı. <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/tra2-bolgesi-agri-ardahan-igdir-ve-kars-2014-2023-bolge-plani.pdf>
- Sert, H., Ölçer Demirkıran, S., Arslan Göz, P., Beler, H. (2023). Bir nitel araştırma yöntemi: Görüşme. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(71), 4071-4075.
- Torunoğlu, E. (1997). Kentleşme-çevre sorunları ve kentsel yaşam kalitesi. G. N. Demirer, T. Demirer, M. Duran, B. Ertan, F. Özdemir, İ. Tümay, E. Torunoğlu (Ed.), *Ve Kirlendi Dünya... içinde* (202-237. ss.), Öteki Yayınevi.
- Tutar, H., Elyıldırım, G., Sever, N. F., Sarışen, M. (2013). *Ardahan’ın sosyo-ekonomik durumu ve uygun yatırım alanları*. T.C. Serhat Kalkınma Ajansı Ardahan Yatırım Destek Ofisi.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (2025, Ocak 16). *Taşra*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Ulusoy, E. (2021). Doğu’da modernleşme sürecinde taşra-kent çatışmasının yarattığı etkilerin laiklik ekseninde bir değerlendirmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 115-129.
- Veenhoven, R. (2000). The four qualities of life ordering concepts and measures of the good life. *Journal of Happiness*, 1(1), 1-39.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Zorlu, K. (2022). Ardahan ilinde kalkınmayı sınırlandıran engellerin ISM-MICMAC ve DEMATEL yaklaşımlarıyla analizi. İ. Kurtbaş (Ed.), *Ardahan Değerlemeleri-4 içinde* (69-117. ss.), Nobel Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

Urban quality of life is a concept that encompasses not only the material well-being of individuals but also social, cultural and environmental elements. This quality is evaluated by indicators such as employment opportunities, income level, ease of access to education and health services, individuals’ feeling of security, social solidarity, cultural diversity, transportation infrastructure and access to social services. In addition, the participation of citizens in decision-making processes stands out as an important criterion in this context. In the literature, it is seen that studies on the quality of urban life generally focus on measuring using quantitative methods. In this study, a qualitative approach was adopted to understand the daily life experiences of individuals. Urban living conditions in Ardahan were examined from the perspectives of individuals and the reflections of these experiences on the quality of urban life were examined.

Despite having an underdeveloped structure, Ardahan offers a unique quality of life with the beauty of its nature, cultural diversity, quiet lifestyle, safe environment and urban participation opportunities. In order to gain an in-depth understanding of the urban quality of life, in-depth interviews were conducted with 25 public employees who had settled in Ardahan for work and had been residing in the city for at least one year. The study was handled in line with the descriptive analysis approach, firstly the conceptual framework was created and the obtained data were evaluated by organizing them in a meaningful way.

The participants’ views on Ardahan were evaluated under eight main categories. The majority of participants see Ardahan’s natural beauty and clean air as important factors that increase their quality of life. Respect for cultural diversity in the city stood out as one of the distinctive features of social life. In addition, attention was drawn to the existence of an environment where everyone is evaluated equally without the influence of different views and interest groups, and it was emphasized that a respectful communication language prevails among individuals. The absence of bureaucratic obstacles frequently encountered in large cities in Ardahan creates satisfaction among city residents and contributes to social peace. Ardahan is among the safest cities in Türkiye with its calmness and the advantages of being a small-scale city. The fact that many points in the city are within walking distance of each other stands out as an important element that makes daily life easier. Participants stated that the mutual understanding and support environment provided by a regular life away from chaos allows them to focus on their work more efficiently.

The study revealed that some elements increase the quality of urban life in Ardahan. Although the participants complained about the climate conditions and the underdevelopment of the city in particular, they evaluated Ardahan’s peaceful structure, its low crime rates and safe living conditions, the prevalence of mutual respect and kindness among people, the beauty of its natural environment and its stress-free and more humane working environment as positive features that make living in this city advantageous. In addition, a civic participation approach where citizens can easily reach administrators stands out as an important element that positively affects the quality of urban life.